

Stråkbruket

Kontakt MFF
Medelpads folkmusikförbund
Magnus Andersson ordf.
Här hittar du oss på webben:
<http://medelpadsfolkmusikforbund.se>

I detta nummer:

Nye ordföranden har ordet

Stödestämman

Att bygga en fiol - 2

Lista på allspelslåtar

Kalendarium

ÄNTLIGEN kan vi köra Ålсталägrret, TON-22, efter ett par år med pandemi och medföljande restriktioner.

Just nu pågår lägrret och på lördag, den 23/7, avslutas det med sång, spel och dans på Stödestämman. Mer information om detta finns nedan.

Välkomna att vara med då!

Magnus Andersson, ny ordförande boende i Matfors

Hej!

Jag är er nya ordförande i Medelpads folkmusikförbund - så jag ska alltså föra ord i förbundets regi!

Vad betyder det egentligen - vems ord ska jag föra? Efter en hel del grannande så har jag kommit fram till att jag ska föra era ord vidare åt olika håll och så ska jag fördela ord inom vår förening så att så många som möjligt ska få möjlighet att göra sin röst hörd. Slutligen handlar det förstås om att samla upp orden och skapa underlag för beslut.

Jag har haft den fördelen att jag fått öva ett drygt halvår som tillförordnad ordförande under 2021 och under den tiden har jag fått en del insikter som jag hoppas ha nytta av som ordförande.

Vilka är vi egentligen - ja, som förbund alltså? Vi är ju en del av en större helhet via *Sveriges Spelmäns Riksförbund* (SSR) och som en del av den familjen kan vi och våra medlemmar ta del av många olika förmåner, bla. instrumentförsäkring, vi har en grund i deras stadgar och vi kan nå längre och har en stabil partner i ryggen - det kan vara skönt!

Som en del av en större organisation kommer också en del förpliktelser, ansvar och förväntningar. Det kanske låter jobbigt eller rent av trist men det är faktiskt roligt att känna förväntningar från olika håll - det sporrar oss förhoppningsvis!

Jag har hållit på med folkmusik större delen av mitt liv (det kan man läsa i andra artiklar jag publicerat och publicerar i bla. Stråkbuket) så jag tänker att det inte behövs mer av den presentationen här. Men, att jag är präglad av folkmusikvågen på 1970 och 80-talet är ingen tvekan!

Att musicera är en sak, att mötas, organisera sig och kommunicera kring musiken i våra hjärtan är något annat. Det jag hoppas att få vara med om som ordförande är att vi vårdar och utvecklar kontakten med gräsrotterna och att vi återupplivar amatörmusicerandet som en nygammal del av vår verksamhet.

Något jag saknat under årens lopp är de där enkla låtkurserna som tidigare fanns i Härnösand och kanske framförallt låt-och trallkurserna i Fränsta. Det ligger en motion som inkommit till årsmötet för styrelsen att jobba med kring detta, här tror jag att vi kan återknyta till något nygammalt där gräsrotterna finns.

Vi är väldigt duktiga på att skapa mötesplatser och arrangemang över året, vi är mycket bra på ungdomsverksamhet och på att hitta samarbetspartners som vill knyta an till vår verksamhet. Vi är bra på att hantera professionella utövare av vår genre, där vi utifrån vår storlek som förbund gör överkligt bra saker.

Jag tycker att vi ska fortsätta vara bra på det som vi är bra på - för vår fortlevnads skull och för att vi ska följa med i tidens flöde. Men, vi ska inte tappa kontakten med vårt ursprung - det är ju där vi hämtar vår näring och vi vet ju hur växter utan näring brukar se ut efter ett tag....

Förutom Stödestämman, Samspel i Sundsvall (med Samspelsmedaljen), tonlägren med sommar- och vintervariant så har vi ett antal mer eller mindre regelbundna arrangemang som löper över året - bla. konserter och ungdomskurser. Det är saker som vi är "jordade" i.

Många saker vi gör syns men vi har även saker under ytan som det jobbas med som sällan uppmärksammas och det handlar om: Stråkbruket, hemsidan, dokumentation (det kommer en notbok), marknadsföring, teknik, revision, möten, samtal, kontakter, bokningar, bidragsansökningar, resor, osv.

Som ni ser så gör vi väldigt mycket och det finns ännu mer att göra. Vi måste givetvis inte göra allt men så länge det finns människor som brinner för den här musiken och innehållet känns meningsfullt så klarar vi det och vi har kul!

Människor som tycker det är kul och som vill vara i den här musiken, utöva den och ta del av den sköna stämning som musiken förmedlar finns i MFF:s styrelse! Vi är en mycket aktiv styrelse där det händer saker hela tiden och jag är väldigt imponerad av den kraft och energi som brinner kring de arrangemang vi har att jobba med. Tack kära styrelse - utan er vore vi ingenting!

Idéer saknas inte och det tycks finnas oändligt med saker vi skulle kunna hitta på och det känns bra men vi måste också tänka på vilka resurser vi har. Pengar kan vi söka och ekonomin är för närvarande god men det vi alltid behöver hålla i huvudet är att vi behöver kreativa och arbetsvilliga människor till vårt arbete - det räcker med att man bidrar med lite.

Styrelsen och arbetsgrupperna prioriterar såklart det arbete som ligger närmast våra hjärtan och det måste kännas roligt och meningsfullt eftersom vi jobbar idéellt på vår fritid. Om du vill vara med och påverka kanske du kan adjungera på ett styrelsemöte för att lyssna och föra fram dina idéer? Frågor och förslag har ibland kommit vid bland annat allspel men det är lättare att jobba med frågor under planerade möten.

Vi är ett litet förbund räknat till antal medlemmar och i många fall är det styrelsen som jobbar med de flesta arrangemangen, alltifrån årsmöten och tonläger till SiS och det är bra att det finns en stabil grund, men vi behöver tänka på återväxten och att vi kommer behöva avbytare.

Vår avbytarbänk behöver ständigt ses över och det vi alla som medlemmar kan göra är att hålla ögon och öron öppna för nya potentiella medlemmar, medlemmar i arbetsgrupper och styrelsemedlemmar. Unga, gamla mittemellan osv - blandat är bäst.

Du som medlem kan också bidra på annat sätt till det framtida Medelpads folkmusikförbunds uppbyggnad genom synpunkter: hur ska vi vara organiserade, vad ska vi jobba med, vilka människor ska känna igen sig och vara välkomna i vårt förbund? Jag är väldigt nyfiken på de frågorna - är du också det?

Om ni vill kommunicera med oss om detta, skicka mejl till mig på: ordforandemff@gmail.com

Slutligen vill jag tacka Lotta Andersson, avgående ordförande, som under flertalet år lotsat oss fram på ett framgångsrikt och förtjänstfullt sätt som ordförande för Medelpads folkmusikförbund. Och, glöm inte att titta i årets kalendarium - det finns nyheter där!

Vänligen!

Magnus Andersson
Ordförande

Stödestämman 2022

Lördag 23 juli
Huberget, Stöde

Konserter:

Lisa Rydberg och Gunnar Idenstam
"Bach på Svenska"

TON-lägret 2022

Program:

12.30 TON-lägret i Stöde kyrka
15.00 Allspel och inmarsch på Huberget
16.30 TON-lägret konsert
19.30 Rydberg/Idenstam konsert
Därefter dans till spellista, jam & buskspel

Jam och buskspel
Öppen scen
Dans till spellista

Café/servering
Laxmackor
Kolbullar
Glass och korv

Gräsyta för tält/husvagn med tillgång till vatten,
toalett samt eluttag för mobil-laddning

INFO: medelpadsfolkmusikforbund.se

Inträde: 60 kr (spelfolk & under 18 år gratis)
Fri parkering

Att bygga en fiol - något hysteriskt historiskt del 2

Fiolens historia är såklart inte en rak väg fram till vad man idag anser vara det optimala instrumentet. Det finns förmodligen inga hundra procentiga bevis på vad som är det första instrumentet som kan kallas *den första fiolen* utan det är snarare ett antal instrument från olika håll som funnits parallellt och som gillats och trakterats av olika människor i olika samhällsgrupper under lång tid.

Som så mycket annat så kommer ju tex. instrumentet *rebec* österifrån och det sägs vara en av föregångarna till dagens violin, eller fiol om man föredrar det begreppet.

Man kan nog säga att den moderna fiolen växt fram i området norra Italien och delvis i södra Tyskland. Katalysatorer för utvecklingen var nog de olika kungahusen eller mäktiga köpmän som viktiga beställare av dessa instrument. Med ökad makt och ökat inflytande så såg man behov av att visa status och att man var kultiverad - där kom musiken in i bilden.

Man ska nog inte heller förakta allmogens inflytande över både musiken och de instrument som trakterades under denna tid, man kan nog tänka sig ett växelspel där influenser lätt spreds mellan samhällslagren och på så sätt påverkade man varandra.

Världens mest kände fiolbyggare är ju Antonio Stradivari (sedermera Antonius Stradivarius) och när han satte igång sin verksamhet i slutet av 1600-talet hade han lärt sig viktiga saker av Andrea Amati som han tog med sig in i sin verksamhet. Stradivari var lärling hos Amati så han bar med sig det bästa av Amatis kunskaper och förfinade dem i sin verksamhet.

Stradivari var inte bara noggrann och analytisk, han var även rationell och metodisk så han fick igång en lysande affärsverksamhet som gav honom ekonomisk rikedom under sitt långa liv i Cremona. Man kan nog säga att Stradivari standardiserade fiolen - han var gårdagens Elon Musk eller Steve Jobs.

Nu kanske man tänker att fiolhistorien tar slut - Stradivarius är ju den upphöjda, optimala fiolbyggaren så varför försöker folk ens härma hans stordåd? Ja, nu betingar ju en fiol ur Straddes händer höga belopp och det finns väl bara en sisådär 600 instrument kvar av de 1200 som han och hans anställda skapade i skiftet 1600-1700-talet så det finns ju en stor eftermarknad som gärna vill ha ett instrument i hans tradition.

Instrumenten från denna tid hade lite annan klang och lite andra mått än dagens instrument, de var präglade av dåtiden - barocka! Med större konsertlokaler och krav på att fiolerna och deras släktingar skulle nå fram till bakersta raderna och konkurrera med andra ljudstarka instrument gjorde att man byggde om dessa gamla instrument till vad vi idag håller under hakan.

Stråkarna på den tiden (1600-1700-tal) hade böjen åt "fel" håll om man jämför med dagens stråkar - de såg mer ut som pilbågar. Där har vi en känd fransk släkt, Tourte, som utvecklade stråken till dagens hypermoderna form med skruv där stängen ibland består av kolfiber.

Det fanns varken hakstöd, axelstöd eller finstämmare på instrumenten från början även fast man säkert försökte lösa den problematiken på olika sätt då också. Idag hittar man fioler byggda i kolfiber och med finstämmare inbyggda i grovstämmarna - så visst fortsätter utvecklingen av fiolen om än i långsammare tempo.

Vi vet inte var det slutar och lika bra är kanske det, men det finns hela tiden dem som vill testa nya grejer och uppnå något nytt eller oprövat.

För att återgå till mina erfarenheter av fiolbyggnadskonsten så handlar det om materialet för mig.

Jag slutar aldrig fascineras av detta fantastiska material - trä! Det finns en sådan variation i trä så det tar aldrig slut. En fiol i kolfiber kanske kan bli ingenjörsmässigt och akustiskt optimal men det är totalt ointressant för mig.

En unik träbit kan vara så vacker och den finns bara i en upplaga. Att som träbit få bli en fiol måste vara det finaste som finns!

Det som kittlar mest i denna konst är att jag själv får välja ut de träbitar som förhoppningsvis ska bli ett välklingande instrument för lång tid framåt.

Som jag redan berättat så var det mycket musik i mina tonår och det kom in en viktig person i mitt liv under den perioden. Det var Anders Eriksson (d.ä.), jag lägger till *den äldre* för att skilja honom från Anders Eriksson (d.y.) i Mellansel som många känner till.

Anders var för mig vad man idag skulle kalla för livscoach. Jag var en ganska blyg och avvaktande person i min ungdom men Anders hade en förmåga att locka fram mitt inre liv på ett sätt som få andra kunde matcha. Förutom den musik vi gjorde tillsammans i Alnö folkdansgille så pratade vi om än det ena och än det andra - inte minst fioler och deras uppbyggnad.

Vi återkom ofta till fioler och hantverk i våra samtal och jag lärde mig mycket av Anders. Han bjöd in mig till fiolbyggare Anton Hammarströms verkstad i Fagervik (Timrå) där vi bla. gjorde i ordning lockämnen för torkning inför framtiden - jag har fortfarande lockämnen kvar från den tiden!

Här någonstans bestämde jag mig för att bli fiolbyggare på ett eller annat sätt - men det var i hemlighet.....

Nu är ju inte fiol och nyckelharpa samma sak men i samma veva - i början av min tonårsperiod handlade allt om folkmusik i någon form så när min pappa anmält mig till en NBV (eller ABV?) - kurs i nyckelharpsbygge så var det klart, det här måste jag hålla på med i mitt liv!

Idag, något senare har jag snart avverkat min tredje termin på Yrkeshögskolan via Leksands folkhögskola som lärling i fiolbyggnadskonsten.

Som intresserad nörd och tillika trettio år som slöjdlärare så är det vissa saker jag kan dra nytta av. Jag kan redan ganska mycket om verktyg och material men det är specifika kunskaper om just fiolbygge, akustik och historia som behöver fyllas på - en masse!

Då är det tur att jag har världens bästa violinbyggarmästare som lärare som hjälper mig på vägen. Det är Jan Larsson i Lima som gick sin lärlingsutbildning under åttiotalet på Leksands Folkhögskola.

Hans huvudlärare under den perioden var finlandssvenske Carlo Bergman från Helsingfors. Carlo hade sin byggartradition direkt från Cremona och Jan förvaltar det arvet med den äran. Jan är en ödmjuk och mycket vänlig person som ändå utstrålar den där säkerheten man får av något man behärskar och har lång erfarenhet av - han inger respekt.

För mig funkar Jan perfekt som lärare. Vi tar allvarligt och seriöst på våra uppgifter men det är mycket skratt och humor i verkstaden när vi arbetar. Man kommer mycket nära varandra när man arbetar så tätt in på varandra under lång tid. Vi hinner prata om väldigt många saker under tiden vi sicklar eller gör något annat moment.

Tanken var att det skulle komma ännu en lärling till hösten men det är tveksamt om det blir så och nu har jag alltså lyxen att få odelad uppmärksamhet av Jan om det skulle behövas.

När jag började hos Jan i februari startade vi med att jag fick kopiera en mall av en känd Stradivarimodell "PG" Pieu Grande = något större klangkropp. Mallen gjorde jag i tunn aluminiumplåt.

Efter trimning av mallen var det dags att göra mallen som sargen ska formas och limmas runt. Formen gjordes av plywood där urtag för de hörn- och över/underklossar som ska in i fiolen togs ur.

Redan här insåg jag hur noggrann man måste vara i varje moment - att snabba sig eller slarva går liksom inte. Det är ingen idé om man försöker gena. Som jämförelse kanske man kan säga att vem som helst kan slänga ihop en fiol men ska det vara ett kvalitetsinstrument så är det att skynda långsamt som är formeln.

Man bygger inte en Ford eller Volvo på den här nivån, man bygger en supersportbil som tex. Ferrari....

I dagsläget har jag färdigställt två instrument och nu i sommar så har bägge instrumenten luftats under *Stämmoveckan* och nu är jag inne på slutjusteringar.

Till fiol nummer två har jag valt lite speciellt utmanande material. Materialet är till större del lokalt trä från Medelpad med omnejd. Locket är det material som vi gjorde i ordning då i mitten av 80-talet. Gran som är av norrländsk kvalitet - inte så tätvuxet som man kan tro, hård vinterved omväxlande med mjuk vårved. Väldigt knepigt att jobba i, speciellt när man ska lägga i ådern i kanten.

Resten av "skrovet", alltså sarg plus botten och hals består av virke från granngården i Runsvik (Matfors). Träet är *Acer Negundo - asklönn*, som normalt växer vilt i bla. Nordamerika och delar av Kanada. Virket är ganska hårt men har generellt lägre täthet (densitet) än *Acer Psuedoplatanus - tysklönn* som är det gängse träslaget för allt fiolbygge.

Jag valde detta virke eftersom jag tycker det är vackert och det verkar vara tillräckligt hårt att göra fioler av. Botten är av en hel bit, sk. "slab-cut" med lite ögon i texturen - väldigt snyggt tycker jag! Men, att jobba med ett virke som är lite ströporigt och med fiberriktningen på "fel ledd" var besvärligare än jag trodde. Jobbet med att sickla insidan av botten var en riktig utmaning då det lätt blev kanter i övergången mellan årsringarna - men jag fick till det!

Som grädde på moset lackade jag härligheten med relativt nykokad lack som vi gjorde i höstas. Stränghållare och hakstöd är asklönnsmasur färgat med jordfärg från Sörlindsjö - snacka om lokalproducerat!

Nu har jag gått ungefär halva utbildningen och beräknas bli klar med mitt gesällprov under hösten 2023 och därefter börjar förhoppningsvis nästa fas i livet - som professionell fiolbyggare!

/ Magnus Andersson

Ps. Jag vill även tacka Jan Dahlgren för råd och dåd genom livet när det gäller fiolbygge och stråktagling ds.

Allspelslåtar

Låtar vars namn står i **fetstil**, finns på noter på MFFs hemsida (se adress länsigt upp på första sidan).

Gånglåt efter Ryssmo-Ante

Gånglåt efter Petter Blomberg Vals

efter Einar Viklund Polska efter

Einar Viklund Schottis från Haverö

Polska efter Jonk Jonas (Övergaard nr 609)

Vernas gånglåt efter Verna Jonsson

Spel-Gulles polska efter Gullik Falk

Stödevalsen efter Simas-Nicke

Polska efter Per-Erik Svedin

Polska efter Werner Wernberg

Schottis efter Hinke Hörnlund

KALENDARIUM

23 juli Stödestämman (se annons)

10 september Nordic Folk Fest – Hoven Droven & Kongero

17-22 oktober Samspel i Sundsvall – JP Nyströms Orkester m.fl.